

امام الرضا (ع): **فَعَلَىٰ مِثْلِ الْحُسَيْنِ (ع) فَلَيْبِكَ الْبَاكُونَ، فَإِنَّ الْبُكَاءَ عَلَيْهِ يَحُطُّ الذُّنُوبَ الْعِظَامَ.** بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۸۴

تقسیم سود حاصل، طبق توافق قبلی. و چون غالباً برای تجارت مسافرت می‌کردند، مضاربه (ضرب در أرض به معنی سفر است) نامیده شده، عده‌ای از فقها معتقد بودند مضاربه حتماً از طریق تجارت و باید با درهم و دینار باشد، ولی ما معتقدیم هیچ کدام از این امور شرط نیست، و مضاربه به معنی سرمایه‌گذاری از یک سو و عمل از سوی دیگر است. چه تجارت یا صنعت یا زراعت یا دامداری باشد. با اسکناس یا درهم و دینار و امثال آن.

ب) سود حاصل از مضاربه دو نوع می‌تواند باشد: ۱- درصدی را برای هر طرف معین کنند. و ۲- مبلغ مشخصی را برای صاحب سرمایه در نظر بگیرند؛ به شرط این که سود حاصل از آن معامله چیزی بیشتر از مبلغ تعیین شده باشد، تا طرف دیگر هم سودی ببرد.

نکته: سرمایه‌گذار می‌تواند مبلغی را علی‌الحساب در ماه بگیرد و در انتهای مضاربه یا زمان خاص دیگری، به طور دقیق محاسبه کنند.

ج) زیان حاصل در مضاربه (کم شدن اصل سرمایه) به شرط عدم تعدی و تفریط عامل، مربوط به سرمایه‌گذار است. هر چند عامل نیز چون سودی از کارش به دست نیاورده زیان کرده است. و در فرض سهل‌انگاری، باید عامل زیان را جبران کند. پس اگر سرمایه‌گذار زیان را نپذیرد مضاربه باطل است. مگر این که در عقد خارج لازمی مانند بیع شرط کنند چنانچه سرمایه در مضاربه لطمه خورد، آن را عامل جبران می‌کند.

مهم انجام عقد خارج لازمی به صورت واقعی و جدی است. مثلاً جنسی را بخرد و در ضمن این خرید و فروش، شرط کند که عامل زیان احتمالی از مضاربه را جبران می‌کند.

سؤال ۱: گاه خانه‌ها و اتومبیلهایی که هنوز ساخته نشده را پیش فروش می‌کنند؛ و در بعضی موارد قیمت نهایی را نیز تعیین نمی‌کنند و مبالغی را علی‌الحساب می‌گیرند و قیمت جنس را به نرخ روز تحویل، معلق می‌کنند، این گونه معاملات چه حکمی دارد؟

جواب: این گونه معاملات تحت عنوان سلف یا سلم قرار می‌گیرد؛ ولی در سلف دو شرط مهم وجود دارد که اگر نباشد معامله باطل است:

۱- باید کل مبلغ، نقد باشد و الا کالی به کالی (نسیه در مقابل نسیه) و باطل است. و اگر قسمتی از مبلغ نقد باشد، معامله به همان مقدار صحیح است.

۲- مشخصات جنس مورد معامله باید معین باشد. اموری که سبب تفاوت در قیمت یا تفاوت در رغبات (تمایلات) می‌شود باید مشخص گردد.

با این شرایط، در معاملاتی که به صورت اقساط مبالغی را می‌گیرند تا (به عنوان مثال) خانه‌ای را بسازند در حالی که هنوز خانه‌ای وجود ندارد، معامله زمانی صورت می‌گیرد که تمام مبلغ پرداخت شده باشد یا خانه آماده شده، و همچنین خرید اتومبیل که در ابتدا قیمتش معین نیست و به قیمت روز تحویل می‌فروشند، زمانی معامله انجام می‌شود که اتومبیل آماده شده باشد و تا آن زمان مبالغی که می‌پردازند به عنوان علی‌الحساب محسوب می‌شود و اگر فروشنده با این پولها طبق توافق مضاربه (یا کارهایی مانند آن) انجام دهد، و سودی به مشتری تعلق بگیرد اشکال ندارد.

سؤال ۲: امروز در بسیاری از محافل سخن از مضاربه است، لطفاً حقیقت آن را به طور شفاف شرح دهید؟

جواب: الف) مضاربه در اصل مربوط به سرمایه‌گذاری یک نفر، و تجارت نفر دیگر با آن سرمایه است و سپس

بانکها در عقد مضاربه برای تضمین سرمایه، باید این گونه عمل کنند. یا طبق شرایط مضاربه ضرر برای سرمایه است؛ ولی چون در موارد مختلف سرمایه گذاری می کنند می گویند امکان ضرر همزمان در تمام آنها وجود ندارد، سرمایه به خطر نمی افتد.

سؤال ۳: اخیراً معاملاتی به صورت « مشاع زمانی » انجام می شود؛ نه مشاع در مقابل مشاع مکانی. مثل این که خانه ای به صورت مشاع پنجاه پنجاه به زید و عمرو تعلق دارد. مشاع زمانی یعنی هر چند هر دو نفر مالک ملک هستند ولی به این صورت که ملک از لحاظ استفاده شش ماه برای یکی، و شش ماه برای دیگری است. این به دلیل عدم نیاز به مکان مورد نظر در طول سال است. بنابراین، دو یا حتی ده نفر می توانند با هم منزلی را بخرند تا هر کدام در زمان خاصی از آن استفاده کنند. آیا این گونه معاملات صحیح است؟

جواب: این نوع معاملات چون از جمله عقود است که در میان عقلا رواج پیدا کرده و شرایط عامه (عقل و بلوغ و اختیار و معین بودن ثمن و مثنی) را دارد، شامل عموم قاعده « اوفوا بالعقود » شده و صحیح است.

سؤال ۴: حکم معاملات اینترنتی چیست؟

جواب: اگر جمیع شرایط معاملات را داشته باشد صحیح است و آلا باطل است. و چون غالباً شرایط را ندارد صحیح نیست.

سؤال ۵: آیا زنی که فاقد رحم است، در صورت طلاق، عده دارد؟

جواب: بنا بر احتیاط عده را رعایت کند.

سؤال ۶: آیا فردی که روی صندلی نماز می خواند و روی میز سجده می کند، لازم است مواضع دیگر سجده مانند نوک انگشتان پا را نیز بر زمین بگذارد؟

جواب: این کار لازم نیست و قرار دادن دستها و پیشانی به حالت سجده بر روی میز کافی است.

سؤال ۷: اگر کسی گمان می کرده امام جماعت "زید" است و به نیت او اقتدا کرده سپس مشخص شده امام جماعت "عمرو" بوده تکلیف چیست؟

جواب: اگر به نیت "زید" اقتدا کرده نماز باطل است. ولی چنانچه به نیت امام جماعت حاضر اقتدا کرده ولی گمان می کرده "زید" است سپس معلوم شده "عمرو" است، نماز او صحیح است.

سؤال ۸: خانمی بعد از طلاق خلع، به بذل خود باز می گردد و شوهر هم در زمان عده رجوع می کند و مدتی بدون انجام نزدیکی باهم زندگی می کنند و مجدداً منجر به طلاق میشود. آیا رعایت باقیمانده عده لازم است؟

جواب: باقیمانده عده طلاق سابق را تا زمان رجوع همسر، نگه می دارد.

سؤال ۹: مستحب است بدن در هنگام خواب رو به قبله باشد، رو به قبله بودن چه حالتی است؟

جواب: یعنی در امتداد قبله بخوابد.

سؤال ۱۰: آیا خریدن آرد از نانوائی ها جایز است؟

جواب: اگر تنها برای تهیه نان باشد و مبلغ اضافه ای نپردازد اشکال ندارد. ولی خریدن آرد از نانوائی هایی که با آرد آزاد نان می پزند، برای هر مقصدی اشکال ندارد.

سؤال ۱۱: تکلیف فردی که قبلاً از مجتهدی تقلید می کرده و اعمال خود را مطابق فتوای او انجام می داده و الان متوجه اشتباه خود در انتخاب مرجع شده، چیست؟

جواب: اگر با تحقیق مرجعش را انتخاب کرده، اعمال گذشته او قضا ندارد.

دفتر استفتائات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دام ظلّه)

۱۳۸۸/۱۰/۳۰